

Nr 70.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inrättande av en försvarets bostadsanskaffningsnämnd; given Stockholms slott den 19 februari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, fråga om inrättande av en försvarets bostadsanskaffningsnämnd och anför därvid följande.

Inledning.

De senaste årens snabba utbyggnad av försvarsorganisationen har medfört, att behovet av bostadslägenheter å vissa orter med militära förläggningar eller verkstäder ökats i sådan grad, att det varit nödvändigt att i viss omfattning uppföra bostäder genom statens försorg. Bostadsbehovet har därvid tillgodosetts efter i huvudsak tre olika linjer, nämligen genom uppförande av tjänstebostäder med bostadstvång, genom anordnande av bostäder av egenahemstyp

samt genom uppförande av bostadshus för upplåtelse i första hand med bostadsrätt.

För uppförande av *tjänstebostäder* ha anvisats ett flertal anslag, i regel i nära anslutning till fattade beslut om uppsättande av nya förband eller andra militära anläggningar. Bland förband med tjänstebostadsbebyggelse av större omfattning må nämnas Skaraborgs flygflottilj i Sätenäs, där sådana bostäder uppförts med anlåtande av anslag om tillhoppa 1,699,750 kronor, samt Gotlands kustartillerikår i Fårösund, för vilket förbands tjänstebostäder anvisats sammanlagt 1,292,000 kronor. Även vid Norrbottens flygbaskår i Luleå har erfordrats statlig bostadsbyggnadsverksamhet av större omfattning. För uppförande av bostadsbyggnader för personal vid sistnämnda förband ha sålunda anvisats 1,095,000 kronor, varvid emellertid icke tagits slutlig ställning till frågan, huruvida byggnaderna skola utnyttjas såsom tjänstebostäder i egentlig mening, med bostadstvång, eller om de skola på vanligt sätt uthyras till personalen. Uppförandet av nu nämnda bostäder ävensom övrig tjänstebostadsbebyggelse har handhäfts av de militära förvaltningsorganen, vilka jämväl svara för byggnadernas förvaltning.

Med hänsyn till de olägenheter av olika slag, som äro förbundna med tjänstebostäder med bostadstvång, har staten under de senaste åren på vissa förläggningssorter i stället låtit uppföra *bostäder av egna hemstyp*, vilka antingen kunna i vanlig ordning förhyras av befattningshavarna eller ock kunna av dem, eventuellt med hjälp av egna hemslån, friköpas. Till komplettering av det förutnämnda tjänstebostadsbeståndet vid Skaraborgs flygflottilj i Sätenäs ävensom för tillgodoseende av bostadsbehovet i Karlsborg för Västgöta flygflottilj samt ammunitionsfabrikens avdelning och tygstationen därstädes ha sålunda anvisats tillhoppa 4,300,000 kronor för uppförande av sammanlagt 86 lägenheter i Sätenäs och 107 lägenheter i Karlsborg, samtliga av enfamiljstyp. Vidare ha anvisats 370,000 kronor för uppförande av 19 bostadslägenheter av liknande typ för personal vid flottans skifferoljeverk å Kinnekulle. Den nu nämnda byggnadsverksamheten har ägt rum i egnahemsstyrelsens regi. Även förvaltningen av bostäderna handhaves av egnahemsstyrelsen.

För tillgodoseende av bostadsbehovet för personalen vid den nya centrala torpedverkstaden i Motala har staten låtit uppföra ett antal *lägenheter för upplåtelse med bostadsrätt* för en kostnad av omkring 1,625,000 kronor. Byggnaderna, vilka äro sju till antalet och inrymma sammanlagt 136 lägenheter, ha uppförts av försvarsväsendets verkstadsnämnd, varefter fastigheterna överlåtits till en för ändamålet bildad bostadsrättsförening, vilken handhar förvaltningen av fastigheterna. Verkstadsnämnden har till en början nödgats att själv övertaga vissa lägenheter för uthyrning, men det har förutsatts, att lägenheterna i största möjliga utsträckning skola innehavas med bostadsrätt av befattningshavarna själva.

Bostadsbyggandet i Motala med anledning av torpedverkstadens förläggning dit har jämväl erhållit statligt stöd på det sätt, att staten på vissa villkor beviljat ränte- och amorteringsfria lån till personal vid verkstaden, som byggt egna hem.

Den av 1942 års riksdag beslutade fortsatta utbyggnaden av försvarskrafterna kommer att kräva ytterligare åtgärder från statens sida för åstadkommande av erforderligt antal bostäder för personalen vid försvarsväsendets olika förband och anläggningar. 1941 års försvarsutredning beräknade sålunda i sitt betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet (statens off. utredn. 1942: 1), att för uppförande av bostäder av olika slag inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47 skulle erfordras sammanlagt omkring 22,000,000 kronor.

Vid anmälan i statsrådet av propositionen 1942: 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter förutsatte jag visserligen, att vissa av försvarsutredningen beräknade byggnadsföretag för bostadsändamål, för en kostnad av tillhoppa inemot 7,000,000 kronor, skulle kunna uppskjutas till tid efter femårsperiodens slut. Enär emellertid behovet av tjänstebostäder vid en av de föreslagna nya flygflottiljerna på grund av ändrad förläggningssort beräknades bliva avsevärt större än med den av försvarsutredningen föreslagna förläggningssorten, beräknades kostnaderna för anordnande av tjänstebostäder enligt propositionen till i runt tal 16,500,000 kronor. Emellertid framhöll jag att, i den mån det funnes möjligt att ersätta dessa tjänstebostäder med egna hem, bleve inom den av mig angivna totala kostnadsramen för byggnadsändamål medel disponibla för andra ändamål, samt anförde härutinnan närmare följande.

Vid remissbehandlingen av utredningens förslag har generell erinran riktats mot att bostadslägenheter uppföras i mera väsentlig omfattning. Även försvarsberedningen har framhållit såsom önskvärt, att statliga tjänstebostäder anordnades i minsta möjliga utsträckning. För egen del får jag härutinnan erinra, att jag redan tidigare vid flera tillfällen givit uttryck åt uppfattningen att man i görligaste mån bör söka undvika tjänstebostadsformen med dess bostadstvång och betydande statliga underhålls- och administrationskostnader. Enligt min mening bör statens medverkan vid ordnandet av personalens bostadsfråga endast ifrågakomma i de fall, då bostadsfrågan icke på annat sätt kan lösas, exempelvis då man icke kan räkna med att bostadsbehovet kan tillgodoses i allmänna marknaden å förläggningssorten eller då speciella hänsyn, exempelvis avsidens belägen tjänstgöringsort, tala för uppförande av tjänstebostäder. Jag vill här till framhålla, att under de senaste åren en sådan form för såsom nödvändig ansedd bostadsbebyggelse eftersträvats, att befattningshavarna skola antingen kunna förhyra de uppförda lägenheterna utan bostadstvång eller ock få inköpa lägenheterna med äganderätt. Bostadsbebyggelsen har därvid, när så funnits kunna ske, givits karaktären av egna hemsbebyggelse. Så har exempelvis skett vid ordnandet av bostadsfrågan för Västgöta och Skaraborgs flygflottiljer. Bebyggelsens ordnande har skett i egna hemsstyrelsens regi, åt vilken jämväl tills vidare anförtrots förvaltningen av de färdigställda fastigheterna. De erfarenheter, som vunnits i samband med ifrågasvarande bebyggelse, synas giva vid handen, att den inslagna vägen är framkomlig och att det nya systemet, speciellt egna hemsbildning, är att föredraga framför tjänstebostadsbebyggelse. Det är därför min avsikt att föranstalta om en utredning, huruvida icke det av försvarsutredningen beräknade bostadsbehovet skall kunna i ej oväsentlig utsträckning tillgodoses genom egna hemsbebyggelse. Befinnes så kunna ske torde Kungl. Maj:t äga att av de anslag, som ställas till förfogande för anordnande av tjänstebostäder, disponera medel för anordnande av — förutom tjänstebostäder — jämväl egna hem i den utsträckning, som inom ramen för tillgängliga anslag befinnes lämplig, varefter

framdeles beslut torde böra fattas rörande anläggningarnas finansiering över statens utlåningsfonder.

— — —
Huruvida den egnahemsbebyggelse, som enligt vad tidigare anförts kan tänkas böra ifrågasättas, bör utföras i samma ordning som övrig byggnadsverksamhet inom försvarsväsendet eller med anlåtande av ett för ändamålet särskilt tillskapat tillfälligt byggnadsorgan — att taga egnahemsstyrelsen i anspråk för denna uppgift synes med hänsyn till verksamhetens omfattning icke möjligt — torde icke i detta sammanhang böra avgöras. Åt denna fråga torde emellertid Kungl. Maj:t böra framdeles ägna uppmärksamhet.

I propositionen 1942: 270 angående vissa kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond föreslog Kungl. Maj:t därefter riksdagen att till vissa byggnadsarbeten å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42 och å riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisa vissa reservationsanslag. Vid anmälan i statsrådet av denna proposition ansåg jag mig — efter erinran om vad som anförts i propositionen 1942: 210 rörande uppförande av tjänstebostäder — böra i begränsad omfattning räkna med medelsanvisning för sådana bostäder, varvid jag förutsatte, att medel för detta ändamål i regel icke skulle tagas i anspråk utan ytterligare utredning.

Vad sålunda anförts föranledde icke erinran från riksdagens sida (skrivelser 1942: 374 och 376). Riksdagen underströk emellertid vikten av att den av mig förutsatta utredningen, huruvida icke det av försvarsutredningen beräknade bostadsbehovet skulle kunna i ej oväsentlig utsträckning tillgodoses genom egnahemsbebyggelse, snarast komme till stånd.

Genom beslut den 30 juni 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt egnahemsstyrelsen att, under beaktande av vad i ämnet anförts i förenämnda propositioner och riksdagskrivelser, i samråd med arméförvaltningens fortifikationsstyrelse samt marin- och flygförvaltningarna skyndsamt verkställa utredning rörande möjligheterna att tillgodose det inom försvarsväsendet föreliggande behovet av tjänstebostäder för de olika försvarsgrenarna genom egnahemsbebyggelse av i huvudsak den karaktär, som tillämpats vid ordnandet av bostadsfrågan för Västgöta och Skaraborgs flygflottiljer.

Kungl. Maj:t uppdrog vidare genom beslut sistnämnda dag åt försvarsväsendets verkstadsnämnd att i samråd med egnahemsstyrelsen verkställa utredning rörande bostadsbehovet vid nämnden underställda fabriker.

Med anledning av dåvarande överdirektören, numera landshövdingen E. Lindebergs frånträdande av befattningen som egnahemsstyrelsens chef beslöt Kungl. Maj:t den 20 november 1942 på framställning av styrelsen att återkalla det styrelsen den 30 juni 1942 lämnade uppdraget samt att uppdraga åt Lindeberg att inom försvarsdepartementet biträda med fullföljande av samma utredningsuppdrag. Till Lindebergs förfogande har ställts ett antal experter, nämligen verkställande direktören i Stufsta fastighetsaktiebolag T. Y. Delin, byrådirektören H. Junaeus, arkitekten H.-A. Holst och docenten G. Ringborg.

Utredningsmannens promemoria.

I en den 30 oktober 1942 dagtecknad promemoria har landshövdingen Lindeberg upptagit till behandling frågan om den lämpligaste formen för

organisierandet av den fortsatta statliga verksamheten för anskaffande av bostäder för personal vid försvarsmakten.

I promemorian har till en början framhållits, att ifrågavarande verksamhet icke vore av beskaffenhet att utan vidare kunna inordnas bland egnahemsstyrelsens ordinarie arbetsuppgifter samt att ett sådant förfarande vid en större utvidgning av verksamheten tvärtom ansetts medföra risk för intrång i dessa. I likhet med vad som anförts i propositionen 1942: 210 har därför i promemorian uttalats, att ett annat organ än egnahemsstyrelsen i framtiden borde handlägga försvarets bostadsfrågor.

Såsom egnahemsstyrelsen i samråd med försvarsdepartementet och de militära förvaltningsorganen planlagt sitt utredningsuppdrag, avsåges, enligt vad i promemorian vidare anförts, dels åstadkommande av en översikt över det jämsides med försvarsanordningarnas utbyggande uppkommande behovet av bostäder samt ett preliminärt förslag till former för dettas tillgodoseende alltefter förhållandena på olika platser, dels genomförande av vissa studier rörande lämpliga och ekonomiska byggnadstyper och konstruktioner m. m. som ledning bland annat för bedömande av kostnadsfrågan. Såvitt utredningsarbetet syftade till en översikt över bostadsbehov och produktionsförutsättningar på olika platser, borde detsamma fullföljas av Lindeberg. De byggnadstekniska och byggnadsekonomiska undersökningarna hängde mer samman med de faktiska byggnadsuppgifterna. Det syntes därför snarast vara till fördel, om, vid upprättande av en annan organisation för försvarsväsendets bostadsfrågor, denna del av utredningsarbetet kunde överflyttas från egnahemsstyrelsen till nämnda organisation.

Vidkommande omfattningen av den ifrågavarande statliga bostadsbyggnadsverksamheten har utredningsmannen framhållit, att det givetvis vore ur statens synpunkter önskvärt, om all sådan personal, vilken icke av speciella skäl måste bo inom förläggingsområden och dylikt, kunde erhålla lämpliga bostäder i den öppna marknaden. Så syntes också kunna ske i betydande utsträckning, särskilt i de större samhällena, även om i åtskilliga sådana fall vissa åtgärder finge anses erforderliga för att stimulera den kommunala eller enskilda företagsamheten.

Trots detta finge det anses ofrånkomligt, att staten själv svarade för bostadsanskaffningen i vissa fall. Detta gällde framför allt förläggningar m. m. på landsbygden eller i småsamhällen, där den rent civila efterfrågan på bostäder vore obetydlig. I sådana fall syntes statens medverkan för övrigt ej kunna begränsas till bostädernas anskaffande, ty även om viss försäljning av egnahem kunde väntas ske, borde man räkna med att konjunkturriskerna för sådan bostadsbebyggelse som vore beroende av en militär anläggning skulle i många fall avskräcka från enskild kapitalinvestering. Den statliga bostadsanskaffningen syntes alltså komma att i viss utsträckning bli förknippad med statlig bostadsförvaltning på sätt som skett vid de egnahemsstyrelsen anförtrodda företagen.

Några hållbara sifferuppgifter rörande omfattningen av den sålunda erforderliga statliga bostadsanskaffningen kunde icke framläggas, förrän före-

nämnda utredning slutförts. Det finge därför betraktas som endast ett antagande, om till ledning för organisationsfrågans bedömande angåves en årlig byggnadskostnad av 3—4 miljoner kronor eller för hela femårsperioden 15—20 miljoner kronor.

Vad därefter angår frågan vilket organ som bör handhava ifrågasvarande verksamhet har utredningsmannen erinrat om att tillkomsten av nya arbetsuppgifter efter hand medfört en ökning av antalet statliga byggande organ samt framhållit, att denna utveckling i princip icke vore lycklig. Tvärtom borde en centralisering eftersträvas. Samma synpunkt syntes böra läggas på förvaltningen av staten tillhöriga fastigheter. Det funnes alltså skäl, som talade för att de i detta sammanhang aktuella bostadsfrågornas handläggning borde inordnas under någon av de myndigheter, som i andra avseenden hade byggande och fastighetsförvaltning på sitt program.

Emellertid har utredningsmannen funnit svårigheterna härför uppenbara samt därutinnan närmare anfört följande.

Det måste hållas i minnet, att dessa frågor kräva omedelbara åtgärder, och att de myndigheter, som skulle kunna komma i fråga för uppgiften, nämligen byggnadsstyrelsen och de militära förvaltningarna, knappast för närvarande torde vara villiga eller i alla avseenden organisatoriskt anpassade till att ta hand om vare sig bostädernas uppförande eller förvaltning. Ett i och för sig icke byggande organ som statens byggnadslånebyrå står visserligen den tänkta verksamheten nära men torde i övrigt beträffande hörande frågor vara nära jämförbart med egnahemsstyrelsen och såsom långivande organ icke särskilt lämpat för egen byggnadsproduktion.

En helt annan lösning av frågan kunde tänkas erhållas, genom att byggandet anförtroddes åt ett enskilt organ, såsom H. S. B. eller Svenska riksbyggen och för förvaltningen bildades lokala bostadsföreningar. Denna lösning förutsätter emellertid även den i vissa fall en hundra procentig statlig kapitalinvestering i form av tertiär- och tilläggs lån, nämligen där egnahems- eller bostadsrättsformen icke är lämplig. Då för närvarande en rätt avsevärd byggnadsproduktion bedrivs inom respektive förläggningssorter med stöd av dels statens tertiär- och tilläggs lån dels kommunal subvention, riskerar man, att en ökning av tilläggs lånen upp till hundra procentsgränsen skulle medföra vidgade krav på hundra procentig statlig kapitalinvestering och ett slappnande av kommunens naturliga intresse att bidra till bostadsfrågans lösning.

Med hänsyn till de svårigheter, som således uppenbarligen föreläge att för närvarande anknyta verksamheten till något befintligt statens organ, har utredningsmannen trots anförda principiella betänkligheter funnit förslaget om ett nytt specialorgan för verksamheten för närvarande erbjuda den närmast till hands liggande lösningen. Blott det bleve fastslaget, att detta organ skulle ha provisorisk karaktär, syntes dess tillkomst icke i och för sig inverka ofördelaktigt på en förestående rationalisering och centralisering av statens byggnadsverksamhet m. m.

Beträffande inordnandet av arbetsuppgifterna för ett sådant särskilt organ bland de statliga stödåtgärderna för bostadsanskaffning i allmänhet har utredningsmannen anfört följande synpunkter.

Det skulle vara till uppenbar skada, om en statlig bostadsanskaffning för täckande av försvarsväsendets behov så bedreves, att den inom förläggnings-

orterna medförde en minskning av de kommunala insatserna för bostadsbyggandet. Likaså vore det olyckligt, om staten syntes uppträda som konkurrent på hyresmarknaden i dessa orter. Det är därför av vikt, att en statens egen bostadsproduktion för försvarsväsendets räkning inskränkes till att gälla de fall, där det visar sig påtagligt omöjligt att med stöd av statslån täcka bostadsbehovet genom kommunal eller enskild företagsamhet eller där en viss produktion av tjänstebostäder med bostadstvång finnes oundgängligen nödvändig invid kasernområde eller motsvarande. Likaså bör hyresersättningen med nödigt hänsynstagande till vederbörande avlöningsreglementen ske enligt de principer, som gälla beträffande i allmänna marknaden producerade bostäder, vilka åstadkommits med stöd av genom statens byggnadslånebyrå utlämnade statslån.

Den gränsdragning, som ovan angivits rörande det tilltänkta specialorganets byggnadsproducerande verksamhet, kan måhända i ett avseende tarva jämkning. Det torde nämligen förekomma en del fall, där byggnadsproduktionen i allmänna marknaden icke kommer till stånd i för försvarsväsendet erforderlig utsträckning, trots att möjligheterna till kommunalt stöd i kombination med tertiär- och tillägsslån på vanligt sätt föreligga. Det vore kanske då tänkbart, att ett tillvaratagande av de till buds stående kommunala insatserna skulle kunna ske i en av ovannämnda specialorgan genomförd byggnadsproduktion. Organet skulle i sådana fall komma att intaga samma ställning som vilken kommunal eller kooperativ byggnadsföretagare som helst.

Utredningsmannan har framhållit, att för det ifrågasatta nyinrättade organet för bostadsanskaffning endast två olika organisationsformer kunna diskuteras, nämligen en nämnd eller ett statligt bolag. Efter en närmare undersökning rörande de skäl, som kunna anses tala för och emot de olika organisationsformerna, har utredningsmannan funnit sig böra förorda, att för ifrågavarande ändamål inrättas en statlig nämnd, *försvarsväsendets bostadsnämnd*.

Den föreslagna nämndens uppgifter skulle, enligt vad utredningsmannen vidare anfört, vara att i första hand verka för, att erforderlig bostadsanskaffning såvitt möjligt komme till stånd genom kommunal och enskild företagsamhet, samt, där detta icke visade sig möjligt, själv projektera, bygga och förvalta bostäder. Förvaltningsuppdraget borde avses omfatta även av egnahemsstyrelsen uppförda bostäder vid Sätenäs, Karlsborg och Kinne-Kleva samt övriga försvarsväsendet tillhöriga bostadshus, som icke vore belägna inom kasernområde, flygplats eller motsvarande. Den försäljning av dylika fastigheter för egnahemsändamål, som beräknades komma till stånd, skulle själfvallet också handhas av nämnden.

Beträffande den föreslagna nämndens organisation har i promemorian anförts följande.

Bostadsnämnden bör förslagsvis bestå av ordförande jämte fyra ledamöter. Såsom själfskriven ledamot bör ingå nämndens verkställande direktör, varjämte uppenbara skäl tala för att statens byggnadslånebyrå bör bli representerad i nämnden. Vid handläggning av hyresärenden bör nämnden bereda tillfälle för därtill av respektive kårer eller förbund utsedda personalombud, företrädande officers- och underofficerskåreerna samt försvarsväsendets civila personal, att framföra sina synpunkter.

För fullgörande av ovan anförda arbetsuppgifter bör till nämndens förfogande stå såväl speciell sakkunskap i fastighetsförvaltnings- och byggnadsfrågor som allmänt administrativt dugliga arbetskrafter.

Förslagsvis bör nämndens arbete ledas av en verkställande direktör med erfarenhet beträffande såväl bostadsproduktion som fastighetsförvaltning.

Under denne verkställande direktör bör sortera en byggnadsteknisk och en allmän avdelning. För vinnande av en önskvärd anpassning till uppgifternas omfattning vid olika tillfällen, bör personalen ur budgetär synpunkt uppdelas i två kategorier, varav den ena, mera fast anställda avlönas från ett särskilt, nämnden tilldelat avlöningsanslag och den andra från de olika byggnadsanslagen.

Under nyssnämnda avlöningsanslag böra anvisas medel till en chef och en assistent på vardera byggnadstekniska och allmänna avdelningen samt till viss biträdespersonal m. m. Beträffande personalvalet bör gälla att den byggnadstekniska avdelningen skall vara i stånd att såväl projektera som leda en byggnadsverksamhet och att å den allmänna avdelningen skall kunna handläggas såväl allmänt administrativa och kamerala göromål som fastighetsförvaltningsärenden.

De årliga kostnaderna för nämndens verksamhet ha i promemorian beräknats till 90,000 kronor på grundval av följande uppställning.

Arvoden: Ordförande	förslagsvis kronor	2,000
Tre särskilda ledamöter	»	3,000
Verkställande direktör	»	16,000
Chef för byggnadstekniska avdelningen	»	12,000
Assistent å byggnadstekniska avdelningen	»	8,000
Chef för allmänna avdelningen	»	10,000
Assistent å allmänna avdelningen	»	6,000
Biträdespersonal m. m.	»	9,000
		Kronor 66,000
Omkostnader: Reseersättningar (i den mån dessa		
icke böra påföras byggnadsanslagen)	»	12,000
Expenser	»	12,000
		Kronor 24,000

Det till biträdespersonal m. m. beräknade beloppet inbegrepe även ersättningar för anlåtande av juridisk sakkunskap.

Sådana avlöningskostnader för personal hos nämnden, som beräknades böra bestridas från de olika byggnadsanslagen, avsåge dels mera tillfälliga teknici och biträdespersonal, dels den organisation, som krävdes för byggande och övervakning.

För nyanskaffning av inventarier har ett belopp av 7,500 kronor ansetts erforderligt, varvid emellertid förutsatts, att egnahemsstyrelsen skulle kunna till nämnden överlåta ett mindre antal inventarier, som i samband med den bostadsbyggande verksamheten för försvaret inköpts med utnyttjande av anvisade byggnadsanslag.

Yttranden.

I yttranden, som efter remiss avgivits över promemorian, har förslaget om inrättande av en särskild nämnd för bostadsanskaffning inom försvaret tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flygförvaltningen, försvarsväsen-

dets verkstadsnämnd, statens byggnadslånebyrå, allmänna lönenämnden och egnahemsstyrelsen. *Flygförvaltningen* och *verkstadsnämnden* ha därvid särskilt framhållit angelägenheten av att åtgärder i angivet syfte snarast vidtagas.

Övriga hörda remissmyndigheter, arméförvaltningens civila departement och fortifikationsstyrelse, marinförvaltningen, byggnadsstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket, ha däremot avstyrkt förslaget.

I vissa yttranden har särskilt framhållits, att det föreliggande förslaget borde betraktas allenast som ett provisorium i avbidan på den definitiva utformningen av den centrala förvaltningsorganisationen inom försvaret.

De myndigheter, som avstyrkt förslaget, ha samtliga ansett, att de uppgifter, som enligt förslaget skulle tillkomma den nyinrättade nämnden, lämpligen kunna handhavas av de nuvarande militära byggnadsorganen.

Byggnadsstyrelsen har sålunda framhållit, att till den stora apparat, som måste stå till förfogande för genomförande av den stora och omfattande militära byggnadsverksamheten under de närmaste åren, utan svårighet borde kunna anknytas den förhållandevis begränsade uppgiften med ifrågavarande bostadsanskaffning. Byggnadet, såväl det rent militära som för bostadsändamål, komme att ske inom i huvudsak samma ortsområden, varför betydande besparingar i fråga om kontroll och annan personal borde kunna göras. Slutligen syntes väl de militära lokala förvaltningsorganen få taga hand om förvaltningen av de färdiga bostadshusen.

Liknande synpunkter ha anförts av *riksräkenskapsverket*, som framhållit, att om förvaltningarna icke omedelbart skulle kunna övertaga bestyret med en tillfällig forcering av bostadsbyggandet, helä frågan syntes kunna lösas på ett både billigare och ändamålsenligare sätt genom att förvaltningarna dels tillfördes erforderlig tillfällig personalförstärkning och dels ålades att i hithörande ärenden samråda med statens byggnadslånebyrå. De militära bostäder, som redan uppförts genom egnahemsstyrelsens försorg och som allttjämt vore statsegendom, borde därvid överföras till vederbörande del-fonder av försvarsväsendets fastighetsfond samt förvaltas i samma ordning som de redan nu å denna fond redovisade bostäderna. Skulle emellertid ett särskilt organ tillsättas för förvaltning av militära bostadslägenheter, borde detta organ övertaga förvaltningen av samtliga militära bostadsbyggnader, vilket bland annat skulle förutsätta att en särskild kapitalfond för ändamålet inrättades.

Statskontoret har erinrat om att armé- och flygförvaltningarna redan utrustats med civila byggnadsorgan, vilka borde, eventuellt på lämpligt sätt kompletterade, kunna åtaga sig byggnadsverksamheten i fråga, varvid erforderlig byggnadsverksamhet för marinen syntes kunna skötas av arméförvaltningen. Vad anginge förvaltningen av bostäderna kunde statskontoret icke tillstyrka, att denna handhades såväl av de militära förvaltningsorganen som av den nya nämnden. Såväl byggnadsverksamheten som fastighetsförvaltningen syntes bliva så intimt beroende av militära förhållanden, att det måste framstå såsom angeläget, att verksamheten icke omhänderhades av ett

fristående organ utan direkt infogades i militärförvaltningarna. I avvaktan på inrättandet av en för försvaret gemensam fortifikationsförvaltning syntes verksamheten antingen böra handhas av egnahemsstyrelsen i de delar densamma hittills ombesörjts av styrelsen eller, därest detta icke skulle anses möjligt, anförtros åt de civila byggnadsorganen inom armé- och flygförvaltningarna.

Arméförvaltningens civila departement och fortifikationsstyrelse ha ansett det inom styrelsen inrättade byggnadskontoret vara väl lämpat för omhänderthavande av ifrågavarande byggnadsverksamhet, vilken vad lantförsvaret beträffade knappast kunde förutsättas bliva av sådan omfattning, att den skulle nämnvärt påverka byggnadskontorets verksamhet i övrigt. Eventuellt borde för omhänderthavande av den medelsförvaltning, som kunde komma att påläggas fortifikationsstyrelsen i samband med erhållna lån från statens byggnadslånebyrå, inom byggnadskontoret inrättas en särskild kameradetalj, där fackkunskapen i hithörande delar på egnahemsområdet borde vara representerad. Därest uppdraget att ombesörja ifrågavarande bostadsbyggelse lämnades de olika försvarsförvaltningarna, syntes det vidare lämpligt, att en tremannanämnd med en representant från envar av försvarsgrenarna tillsattes för åvägabringande — eventuellt efter samråd med egnahemsstyrelsen eller representant för denna — av största möjliga enhetlighet beträffande byggnadsverksamheten och upplåtelse av färdigställda bostadslägenheter. Förvaltningen av de uppförda byggnaderna syntes utan svårighet kunna ombesörjas av fortifikationsstyrelsen underordnade myndigheter, i vilkas tjänsteåligganden redan nu i vissa fall inginge att förvalta liknande byggnader, s. k. uthyrningsfastigheter.

Marinförvaltningen har vitsordat, att inrättande av en särskild nämnd för ifrågavarande ändamål skulle medföra vissa fördelar. Sålunda skulle detta organ ha större förutsättningar att animera kommuner och enskilda till privat bostadsproduktion än annan statlig institution. Förutsättningarna för att det nyproducerade bostadsbeståndet finge en sådan utformning, att detsamma, om förändrade villkor för försvarsmakten skulle inträda, genom försäljning kunde återföras till allmänna hyresmarknaden, kunde även förväntas bliva bättre tillvaratagna. Desslikes kunde de militära cheferna bliva befriade från uppdraget att reglera bostadsfrågorna för sina underlydande, varjämte större likformighet beträffande standard och utformning av bostadsbeståndet skulle erhållas. Beträffande de av den tilltänkta organisationen producerade bostadslägenheterna skulle hyressättningen genomföras enligt de principer, som gällde för i allmänna marknaden producerade bostäder, varvid de villkor, som av statens byggnadslånebyrå vore förknippade med utgivande av tertiär- och tillägglån, skulle bliva normerande.

Emellertid har marinförvaltningen funnit vissa olägenheter vara förenade med den föreslagna organisationen samt därutinnan anfört följande.

Det synes sålunda marinförvaltningen att ett organ, som erhåller den i promemorian tilltänkta arbetsuppgiften att dels producera, dels förvalta fastigheter, icke kan bliva av provisorisk karaktär. Den i promemorian fram-

lagda kostnadsberäkningen vad gäller löner och administration för nämnda organ tager icke hänsyn till ofrånkomliga utgifter för de lokalförvaltningar, vilka bliva en nödvändig följd av arbetsuppgiftens omfattning. Å andra sidan finnas för marinens vidkommande å de platser där bostadsproduktion är erforderlig, sådana lokalförvaltningar med nödig teknisk erfarenhet. — — —

I den mån bostäder måste produceras för befattningshavare, vilka icke med nödvändighet måste vara direkt boende inom kasernområde, finnes vid anlåtande av marinförvaltningen som marinens byggande organ inga hinder för denna bostadsproduktions utformning på sådant sätt, att bostadsbeståndet vid behov kunde överföras i allmänna marknaden. — En framtida försäljning av särskild bostadsbyggnad kan även tänkas möjliggjord genom av Kungl. Maj:t i särskild ordning utfärdade föreskrifter.

Då det av promemorian synes framgå, att det nya organet endast skulle befatta sig med sådana bostäder, som icke hava karaktären av direkta tjänstebostäder — d. v. s. samtliga utom kasernområdets inhägnad belägna bostäder — skulle härigenom uppstå en dualism i fastighetsförvaltningen, innebärande möjlighet till irritation. Den föregivna vinsten av att viss militärchef befrias från inflytandet på bostadsfrågorna blir under sådana omständigheter illusorisk.

Den likformighet i bostadsbeståndet, som genom det nyskapade organet skulle garanteras, kan erhållas på andra vägar.

Marinförvaltningen har slutligen framhållit, att å de orter, exempelvis Färösund, där bostadsproduktion på grund av försvarsplanens genomförande blir erforderlig, tidigare liknande bostadsproduktion planlagts genom ämbetsverkets försorg.

I fråga om den föreslagna nämndens arbetsuppgifter ha i ett par av remissyttrandena anförts vissa synpunkter.

Statens byggnadslånebyrå har sålunda påpekat, att det bostadsbehov, vars tillgodoseende de senaste årens statliga stödåtgärder avsett att tjäna, i betydande utsträckning haft sammanhang med militära förläggningar och krigsindustriell expansion. I huvudsak hade denna bostadsbyggnadsverksamhet på militära förläggnings- och krigsindustriorter skett på öppna marknaden under medverkan i högre eller lägre grad av vederbörande kommun. Byggnadslånebyrån hade sig bekant, att i ett stort antal fall nyligen igångsatts eller planerades omfattande bostadsbyggnadsverksamhet, varvid initiativet från kommunens eller byggnadsföretagarens sida betingats av väntad tillväxt i bostadsbehovet till följd av försvarsåtgärder. — På större eller medelstora orter eller överhuvud orter med en utbildad bostadsmarknad syntes det i allmänhet icke vara lämpligt eller ens möjligt att särskilja de militära bostadsbehoven från ortens allmänna bostadsbehov. Det låge i sakens natur, att växlingar i en viss personalkategori bostadsbehov till följd av förändringar i familjeförhållanden och hushållssammansättning, förflyttningar o. s. v. lättare kunde mötas inom en större, differentierad bostadsmarknad än inom ett mindre, för speciella ändamål iordningställt bostadsbestånd. Det vore även värt att påpeka, att enligt en allmän erfarenhet hyresställningen lätt gäve anledning till konflikter, när ett statligt (eller kommunalt) organ stode som hyresvärd. — I vissa fall vore det dock nödvändigt att ett statligt organ direkt svarade för bostadsanskaffningen och — åt

minstone delvis eller till en tid — för bostädernas förvaltning. Det gällde därvid i första hand bebyggelse på orter utan utbildad bostadsmarknad samt bebyggelse i nära anslutning till militära förläggningar, som exklusivt vore avsedda för viss personal.

Byggnadslånebyrån har understrukt angelägenheten av att det föreslagna organets byggnadsproducerande verksamhet begränsades till dessa fall. Den omständigheten, att militära förläggningar eller krigsindustri påverkat bostadsbyggnadsbehovet på en ort borde icke i och för sig anses motivera bostadsbyggande i statlig regi (men väl att kraven på kommunens ekonomiska uppföringar reducerades). Skulle tillkomsten av ett statligt organ för bostadsanskaffning medföra, att kommunernas känsla av ansvar för bostadsförsörjningen slappades, vore det risk för att den ansvarsfördelning mellan stat och kommuner, varpå den nuvarande bostadspolitiken byggde, rubbades och att bostadsförsörjningen som helhet försämrades.

I fråga om det föreslagna organets uppgifter borde enligt byggnadslånebyråns mening den byggnadsproducerande verksamheten framhävas. Med hänsyn till organets i promemorian betonade provisoriska karaktär måste frågan om dess funktioner som bostadsförvaltande organ i fortsättningen bedömas mera tveksamt eller måhända tills vidare lämnas öppen. Byrån förutsatte, att det komme att uppfattas som angeläget att i så stor utsträckning som vore praktiskt möjligt efter bostadshusens färdigställande överflytta förvaltningen på andra händer genom egnahemsupplåtelser, successivt bildande av bostadsrättsföreningar samt överförande till vederbörande militära förvaltningar eller till ett i framtiden bildat centraliserat förvaltningsorgan.

Flygförvaltningen har framhållit, att den föreslagna nämnden icke borde befatta sig med de bostäder, som av militära skäl eller eljest av vederbörande försvarsgrens förvaltning prövades oundgängligen nödvändiga som tjänstebostäder med bostadsvång, liksom icke heller med bostadsbyggnader av annat slag, som uppfördes inom en flygflottiljs (motsvarande) område. Även andra omständigheter kunde tänkas uppkomma, som gjorde det önskvärt, att enstaka bostäder av annat slag i fortsättningen uppfördes och förvaltades av flygförvaltningen. Nämndens arbetsplan borde vara upplagd så att i första hand de kommunala myndigheterna intresserades och det privata byggnadsinitiativet stimulerades, varigenom största möjliga antal bostadslägenheter på detta sätt frammanades. Kunde ett tillräckligt antal bostäder erhållas på denna väg, hade nämnden nått sitt mål. I annat fall skulle nämnden genom egen byggnadsverksamhet fylla det underskott, som funnes i bostadsvolymen.

I några av yttrandena har berörts frågan om den föreslagna nämndens organisation.

Byggnadsstyrelsen har sålunda funnit den föreslagna organisationen onödigt omfattande och kostnadskrävande. Då enligt förslaget kostnaderna för dels viss biträdespersonal och dels den organisation, som krävdes för byggande och övervakning, skulle bestridas från de olika byggnadsanslagen,

ifrågasatte styrelsen, om icke detta huvudsakligen administrativa centralorgan skulle kunna givas en betydligt enklare och billigare form.

Egnahemsstyrelsen har ifrågasatt, om det vore nödvändigt, att under nämndens verkställande direktör sorterade särskilda avdelningschefer. En annan lösning syntes vara, att personalen — bortsett från verkställande direktören — komme att utgöras av en eller möjligen två byggnadsassistenter, en sekreterare och en kamrerare med ett arvode av förslagsvis 10,000 kronor för envar av dessa.

Statskontoret har ansett, att den föreslagna anordningen med vissa till storleken icke angivna avlönings- och reseersättningskostnader, vilka skulle belasta byggnadsanslagen, icke vore förenlig med gällande anslagsprinciper.

Slutligen har *allmänna lönenämnden*, vilken ur de synpunkter nämnden haft att företräda icke funnit de i promemorian framlagda förslagen föranleda någon erinran, förordat, att den föreslagna nämnden gäves en benämning, som i högre grad än den föreslagna toge sikte på själva byggnadsverksamheten och som icke kunde föranleda förväxling med statens bostadsnämnd.

Såsom inledningsvis anförts har den snabba utbyggnaden av försvarsorganisationen under de senaste åren medfört vissa svårigheter, då det gällt att skaffa bostäder för försvarsväsendets personal, och staten har därför nödgats i viss utsträckning själv låta uppföra bostadslägenheter, på vissa orter i tämligen stor omfattning. Den vid 1942 års riksdag beslutade ytterligare utbyggnaden av försvarskrafterna under femårsperioden 1942/47 har beräknats komma att jämväl i fortsättningen föranleda vissa svårigheter av angiven art. Jag vill sålunda erinra om att statens kostnader för uppförande av bostäder för personal vid försvarsväsendet enligt 1942 års försvarsbeslut — i avbidan på den numera genom egenahemsstyrelsen påbörjade och av landshövdingen Lindeberg fortsatta utredningen rörande möjligheterna att tillgodose bostadsbehovet genom egenahemsbebyggelse eller på annan väg — beräknats till i runt tal 16.5 miljoner kronor, i vilket belopp icke inbegripits kostnaderna för uppförande av bostäder vid försvarsväsendets verkstadsnämnd underställda fabriker.

Vid bedömandet av frågan om de lämpligaste formerna för anskaffande av bostäder i erforderlig omfattning på platser med militära förläggningar eller andra militära anläggningar får icke bortses från det nära samband, som förefinnes mellan detta spørsmål och frågan om statens bostadspolitik i övrigt. Statens byggnadslänebyrå har också i sitt yttrande påpekat, att det bostadsbehov, som tillgodosetts med hjälp av de senaste årens statliga stödåtgärder, i betydande utsträckning ägt samband med militära förläggningar och krigsindustriell expansion samt att kommuner och enskilda på senare tid i ett stort antal fall tagit initiativ till bostadsbyggande, som sammanhänger med väntad tillväxt av bostadsbehovet till följd av försvarsåtgärder. Det är av stor vikt, att den känsla av ansvar för bostadsförsörjningen, som kommunerna sålunda givit uttryck för, icke avtrubbas genom olämpligt avvägda statliga åtgärder. En utveckling i sådan

*Departements-
chefen.*

riktning skulle kunna rubba grunderna för den av statsmakterna bedrivna sociala bostadspolitiken.

Jag utgår sålunda från att bostadsbehovet på de olika förläggningssorterna i första hand skall tillgodoses genom kommunal eller enskild byggnadsverksamhet, givetvis i erforderliga fall med statligt stöd enligt de grunder, som gälla för bostadsbyggnadsverksamheten i övrigt. Vid uppkommande svårigheter på en viss ort beträffande bostadsförsörjningen böra därför åtgärder i första hand vidtagas i syfte att uppmuntra kommunal och enskild företagsamhet på orten. Endast för det fall att sådana åtgärder visa sig resultatlösa, bör staten mera direkt engagera sig i bostadsbyggandet.

Då det gäller att välja den lämpligaste formen för den bostadsanskaffning i statlig regi, som sålunda i vissa fall kan visa sig erforderlig, må till en början framhållas, att jag vid åtskilliga tillfällen givit uttryck åt den uppfattningen, att tjänstebostäder i egentlig mening, med bostadstvång för vederbörande befattningshavare, med hänsyn till därmed förenade olägenheter av olika slag böra uppföras allenast då detta av särskilda skäl visar sig ofrånkomligt. Tjänstebostäder synas således böra komma i fråga allenast för personal, som med hänsyn till tjänstens krav eller kommunikationernas beskaffenhet måste bo inom vederbörligt förläggingsområde eller dess omedelbara närhet. För övrig personal bör icke gälla något bostadstvång, och bostadsbyggandet för denna personal bör alltså i princip taga sikte på uppförande av bostäder av de typer som förekomma på den allmänna bostadsmarknaden. Därvid kunna i huvudsak två olika former av bostadsbyggande komma i fråga, å ena sidan uthyrningsfastigheter samt å den andra egnahem eller bostäder för upplåtelse med bostadsrätt. Inom försvarsväsendet ha båda formerna kommit till användning. De därvid vunna erfarenheterna äro icke så uttömmande, att ett slutligt omdöme kan givas rörande vilken av dessa upplåtelseformer som är den lämpligaste. Sociala skäl synas mig dock tala för att bostäder av egnahemstyp böra givas företräde där så är möjligt. För befattningshavare, som kunna beräknas komma att bli stadigvarande bosatta på en och samma ort eller som eljest kunna förväntas ha intresse för saken, bör staten alltså inrikta sig på att uppföra bostäder av egnahemstyp eller eventuellt, om så befinnes lämpligt, fastigheter för upplåtelse med bostadsrätt. Bostadslägenheterna böra därvid snarast möjligt överlätas till befattningshavarna, vilka sålunda därefter själva skulle svara för sina bostadsfrågor. Endast för personer, som icke äro stadigvarande anställda eller som icke äro benägna eller ha möjlighet att för längre tid bosätta sig på samma plats, böra uppföras bostadsbyggnader, som varaktigt skola kvarbliva i statens ägo. Eventuellt kunna därvid byggnaderna anordnas såsom hyreshus.

Jag har ansett mig böra på detta tämligen utförliga sätt angiva de riktlinjer, efter vilka den statliga bostadsanskaffningen för försvarets personal enligt min mening bör ordnas. Denna fråga är nämligen av särskild betydelse, då det gäller att lösa de organisatoriska spörsmål som sammanhånga med försvarets bostadsfrågor.

I den av utredningsmannen upprättade promemorian har i sådant hänseende föreslagits, att de med bostadsanskaffningen sammanhängande frågorna ävensom förvaltningen av de bostadsfastigheter, som uppföras genom statens försorg, skola handhavas av ett särskilt för ändamålet inrättat organ, en försvarsväsendets bostadsnämnd, vilken skulle ha till uppgift dels att verka för att erforderlig bostadsanskaffning såvitt möjligt kommer till stånd genom kommunal eller enskild företagsamhet, dels, där detta icke visar sig möjligt, att själv projektera och låta bygga bostäder, dels slutligen att förvalta av staten uppförda bostäder, som icke äro belägna inom kasernområde, flygplats eller motsvarande. Det sålunda framlagda förslaget har mött gensagor i flera av de över promemorian avgivna yttrandena. De avstyrkande myndigheterna ha samtliga varit av den uppfattningen, att ifrågavarande verksamhet lämpligen bör kunna handhavas av de redan befintliga militära byggnadsorganen, eventuellt med någon förstärkning av dessas organisation. Däremot har — något som vid bedömandet av förevarande spörsmål bör särskilt uppmärksammas — det föreliggande förslaget tillstyrkts av de myndigheter, som äga speciell erfarenhet rörande statlig bostadsproduktion av större omfattning för försvarets räkning genom särskilt organ (egnahemsstyrelsen), nämligen flygförvaltningen och försvarsväsendets verkstadsnämnd. Även marinförvaltningen, vilken jämväl äger viss erfarenhet på detta område, har vitsordat, att ett sådant organ äger vissa fördelar framför de militära förvaltningsmyndigheterna, ehuru ämbetsverket av andra skäl funnit sig böra avstyrka förslaget om inrättande av ett särskilt organ.

Vid min granskning av de yttranden, i vilka utredningsmannens förslag sålunda avstyrkts, har jag icke kunnat undgå att finna, att dessa myndigheter fäst avseende framför allt vid den rent bostadsbyggande verksamheten. Såsom av det förut anförda framgår är emellertid detta blott en av de uppgifter, som måste lösas i samband med ordnandet av bostadsfrågorna inom försvaret. Den statliga verksamheten på detta område bör ju i första hand gå ut på att söka åvägbringa, att erforderligt antal bostäder kommer till stånd genom kommunal eller enskild byggnadsverksamhet, eventuellt med finansiellt stöd genom statens byggnadslånebyrå. Det organ, som skall handhava dessa uppgifter, bör ha en verklig ambition att ernå ett gott resultat på detta område och vara förtroget med den sociala bostadspolitiken i allmänhet. En väsentlig del av verksamheten kommer tydligen att bestå i förhandlingar med kommunala organ, enskilda sammanslutningar och andra intresserade parter i syfte att befrämja bostadsproduktion i annan form än genom direkt statlig verksamhet. Det kan ifrågasättas, huruvida de militära förvaltningsorganen, även om de på ett eller annat sätt förstärkas, lämpa sig för verksamhet av denna speciella art, som i väsentliga stycken avviker från den för dessa förvaltningsorgan normala. Åtminstone under nuvarande förhållanden, med en forcerad byggnadsverksamhet för rent militära ändamål, torde de icke ha möjlighet att tillfredsställande inrätta sig för dessa uppgifter. Den verksamhet, som måste åvila det bostadsproducerande organet efter det respektive byggnader uppförts, bör enligt vad i det föregående fram-

hållits i första hand gå ut på ett överförande av de nya bostadslägenheterna i befattningshavarnas ägo. Denna socialpolitiska uppgift torde icke heller kunna med fördel fullgöras av de militära förvaltningsorganen.

Enär de militära förvaltningsorganen sålunda enligt min mening icke kunna anses lämpliga för fullgörande av vissa mycket väsentliga uppgifter, som sammanhänga med verksamheten för anskaffande av bostäder inom försvaret, och det ej synes möjligt att anlita egnahemsstyrelsen för dessa uppgifter samt de av utredningsmannen anförda skälen mot anlåtande av något icke statligt organ synas övertygande, anser jag mig böra ansluta mig till det av utredningsmannen framlagda förslaget om inrättande av ett särskilt organ för ifrågavarande verksamhet. Erfarenheten från den av egnahemsstyrelsen bedrivna byggnadsverksamheten på ett par militära förläggningssorter torde giva vid handen, att ett från de militära myndigheterna fristående organ med ekonomisk fördel kan handhava sådan verksamhet även på orter med samtidig byggnadsverksamhet genom de militära byggnadsorganen. De fördelar ur ekonomisk synpunkt, som stå att vinna i fråga om byggnadskontroll och dylikt vid byggnadsproduktion genom ett och samma organ, torde alltså icke böra överskattas.

Då jag på sätt här anförts förordar inrättande av ett särskilt organ för handhavande av vissa bostadsanskaffningsfrågor inom försvaret, vill jag emellertid framhålla, att detta organ bör få provisorisk karaktär. Sedan den med försvarsplanen sammanhängande bostadsanskaffningen samt verksamheten för överförande av vissa fastigheter i befattningshavarnas ägo i det väsentliga avslutats, torde återstående uppgifter, i första hand den framtida förvaltningen av de fastigheter, som fortfarande skola tillhöra staten, böra överlämnas till annat lämpligt statsorgan.

Det särskilda organ för anskaffning av bostäder, som enligt vad nyss anförts bör inrättas, synes i enlighet med utredningsmannens förslag böra organiseras såsom en nämnd, vilken för undvikande av förväxling med statens bostadsnämnd lämpligen bör kunna benämnas *försvarets bostadsanskaffningsnämnd*.

Nämndens huvudsakliga *uppgifter* böra, i anslutning till vad i det föregående och i utredningsmannens promemoria anförts, vara *dels* att verka för att erforderlig anskaffning av bostäder för försvarets personal såvitt möjligt kommer till stånd genom kommunal eller enskild företagsamhet, *dels* att fullfölja vissa av utredningsmannen påbörjade studier rörande lämpliga och ekonomiska byggnadstyper och konstruktioner m. m. för ifrågakommande bostadsbebyggelse, *dels* att, därest bostadsbehovet icke kan tillgodoses genom kommunal eller enskild företagsamhet, själv projektera och låta uppföra erforderliga bostadslägenheter, såvida icke särskild utredning giver vid handen, att tjänstebostäder med bostadstvång bör ifrågakomma, *dels* slutligen att tills vidare förvalta de av nämnden uppförda bostadslägenheter, som icke överföras i enskild ägo. Nämnden torde även böra övertaga förvaltningen av de av egnahemsstyrelsen uppförda bostadshusen i Sätenäs och Karlsborg. De för personal vid marinens skifferoljeverk å Kinnekulle uppförda lägenheterna

torde däremot vid bifall till i särskild proposition framlagt förslag om Svenska skifferoljeaktiebolagets övertagande av verket icke böra förvaltas av nämnden. I sin verksamhet bör nämnden låta sig angeläget vara att samråda med de militära myndigheterna och att, i den mån så befinnes lämpligt, anlita den organisation och de resurser som stå till dessas förfogande.

Beträffande *nämndens organisation* kan jag i huvudsak ansluta mig till utredningsmannens förslag. Nämnden torde böra bestå av lämpligt antal av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter, därav en ordförande. Jag utgår från att statens byggnadslånebyrå skall på lämpligt sätt representeras i nämnden. Nämndens arbete bör ledas av en chef, tillika ledamot av nämnden, med erfarenhet såvitt möjligt beträffande såväl bostadsproduktion som fastighetsförvaltning. Såsom i promemorian föreslagits torde av den för nämndens verksamhet i övrigt erforderliga personalen allenast den mera fast anställda böra avlönas från de för nämnden speciellt anvisade anslagsmedlen, medan kostnaderna för den mera tillfälligt anställda personal, som erfordras för de särskilda byggnadsföretagens projektering och genomförande, ävensom vissa andra administrationskostnader skola få — på sätt hittills vid genomförandet av likartad bostadsbebyggelse skett — bestridas från de olika byggnadsanslagen.

Den av utredningsmannen föreslagna inre organisationen av nämnden, med en byggnadsteknisk och en allmän avdelning, vardera med en avdelningschef jämte assistent och biträdespersonal, synes mig i huvudsak väl avvägd. Emellertid torde det icke vara erforderligt eller lämpligt att i detta sammanhang i detalj fastläsa nämndens inre organisation, enär denna bör kunna i viss mån jämkas med hänsyn till de personliga kvalifikationerna hos de personer, som komma i fråga för anställning i nämnden. Vid organisationens definitiva utformning böra givetvis alla möjligheter till besparing iakttagas. Det torde böra övervägas, huruvida icke ersättning till nämndens ordförande och ledamöter bör utgå med dagarvode enligt kommittékungörelsen i stället för, såsom av utredningsmannen föreslagits, med visst belopp per år. Ersättning till nämndens tjänstemän bör utgå i form av arvoden, å vilka rörliga förmåner icke böra utgå. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa dessa arvoden. Jag förutsätter, att nämndens fasta organisation skall kunna upprätthållas inom ramen för den av utredningsmannen angivna kostnadssumman, 90,000 kronor per år. Av detta belopp beräknar jag i anslutning till utredningsmannens förslag, att 65,000 kronor erfordras till avlöningar och 25,000 kronor till omkostnader.

I likhet med utredningsmannen utgår jag från att några särskilda kostnader för den lokala förvaltningen av de under nämndens förvaltning stående fastigheterna icke skola behöva uppkomma. För hyresuppbörd och dylikt torde nämnden kunna anlita de militära lokalförvaltningsorganen, vilka jämväl böra biträda nämnden i fråga om erforderliga reparationer m. m.

Såsom av utredningen i ärendet framgår är det av vikt att bostadsanskaffningsnämnden snarast möjligt kan träda i funktion. Det är därför erforderligt, att anslagsmedel för nämndens verksamhet ställas till förfogande redan

under innevarande budgetår. Jag ämnar i annat sammanhang återkomma till denna fråga, i samband varmed jämväl bör upptagas frågan om anvisande av erforderligt engångsbelopp till anskaffning av inventarier m. m.

I förevarande sammanhang bör av riksdagen äskas medel för nämndens verksamhet för budgetåret 1943/44. För ändamålet torde böra i riksstaten uppföras dels ett obetecknat anslag å 65,000 kronor till avlöningar och dels ett förslagsanslag å 25,000 kronor till omkostnader. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa stater för dessa anslag.

Den av riksräkenskapsverket berörda frågan om inrättande av en särskild kapitalfond för de bostäder, vilka komma att ligga under nämndens förvaltning, fordrar ytterligare övervägande och torde icke behöva i detta sammanhang upptagas till behandling. Jag hemställer därför att framdeles få återkomma till denna fråga.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1943/44 anvisa
dels till Försvarets bostadsanskaffningsnämnd: Avlöningar ett anslag av 65,000 kronor,
dels ock till Försvarets bostadsanskaffningsnämnd: Omkostnader ett förslagsanslag av 25,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S. Högsell.